

یادداشت

آغاز فصل نوین تحول در گردشگری پایدار

هم‌زمان با روز جهانی گردشگری ۲۰۲۵

حسن تقی‌زاده‌انصاری

نایب‌رئیس شبکه جهانی متخصصین گردشگری فارسی‌زبان

روز جهانی گردشگری ۲۰۲۵ فرصتی استثنائی برای بازاندیشی در جایگاه گردشگری به عنوان نیرویی تحول‌آفرین در جهان معاصر. این روز فراتر از یک جشن نمادین است؛ چراکه گردشگری امروز نه‌تنها وسیله‌ای برای لذت و تفریح، بلکه ابزاری مؤثر در خدمت تغییرات اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی به شمار می‌رود. سفر در مفهوم نوین خود، مسئولیتی عمیق در قبال زمین، فرهنگ‌ها و جوامع انسانی به همراه دارد. شعار سال ۲۰۲۵ با عنوان «گردشگری و تحولات پایدار» پیام روشنی را منتقل می‌کند: گردشگری باید به عنوان یک رکن بنیادین توسعه پایدار جهانی دیده شود؛ نه صرفاً یک صنعت اقتصادی، بلکه محرکی برای ارتقای کیفیت زندگی، حفاظت از محیط زیست و تقویت عدالت اجتماعی.

گردشگری و اهداف توسعه پایدار

بر اساس گزارش سازمان جهانی گردشگری (UNWTO)، گردشگری نزدیک به ۱۰ درصد از تولید ناخالص داخلی جهان را به خود اختصاص می‌دهد و اگر با رویکردی مسئولانه مدیریت شود، می‌تواند به یکی از مهم‌ترین ابزارهای دستیابی به اهداف توسعه پایدار (SDGs) بدل شود. گردشگری پایدار فقط در جذب گردشگر خلاصه نمی‌شود؛ بلکه در ایجاد تعادل میان منافع اقتصادی، حفاظت از منابع طبیعی و تقویت سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی جوامع محلی معنا پیدا می‌کند.

نمونه‌های موفق جهانی در گردشگری پایدار

برخی کشورها توانسته‌اند الگوهای برجسته از همسویی میان گردشگری و توسعه پایدار ارائه دهند: ● **کاستاریکا:** پیشگام گردشگری زیست‌محیطی و نمونه‌ای از همزیستی میان حفاظت از طبیعت و توسعه اقتصادی محلی. ● **نیوزیلند:** کشوری که حفاظت از تنوع زیستی و میراث فرهنگی را در قلب سیاست‌های گردشگری خود قرار داده است. ● **بوتان:** با تمرکز بر شاخص خوشبختی ملی ناخالص، مدلی منحصر‌به‌فرد از گردشگری را بنیان نهاده که رفاه اجتماعی، محیط زیست و فرهنگ را هم‌زمان در اولویت دارد.

این نمونه‌ها نشان می‌دهند که توسعه پایدار در گردشگری نه یک آرمان دوردست، بلکه یک رویکرد عملی و دست‌یافتنی است.

گردشگری مسئولانه: مسیر تحول پایدار

طبق پژوهش‌های اخیر UNTOURISM، نزدیک به ۴۵ درصد گردشگران جهانی ترجیح می‌دهند مقصدهایی را انتخاب کنند که به اصول زیست‌محیطی و اجتماعی پایبند باشند. این روند بیانگر شکل‌گیری نسل جدیدی از گردشگری است: ● **گردشگری سبز و زیست‌محیطی:** کاهش اثرات مخرب بر طبیعت و ارائه تجربیات دوستدار محیط زیست. ● **گردشگری مبتنی بر جامعه:** مشارکت مستقیم مردم بومی در فرایندهای گردشگری و بهره‌مندی آنان از منافع آن. ● **گردشگری بازسازی‌کننده:** فراتر از پایداری، با هدف بازسازی زیست‌بوم‌ها و توانمندسازی دوباره جوامع.

چالش‌ها و فرصت‌ها در مسیر آینده

اگرچه گردشگری به عنوان یکی از بزرگ‌ترین صنایع درآمزای جهان مطرح است، اما چالش‌هایی جدی نیز پیش‌رو دارد. یکی از مسائلی کلیدی، توزیع ناعادلانه درآمدهای گردشگری است؛ به‌گونه‌ای که در بسیاری از مقاصد، سود عمده در اختیار شرکت‌های بزرگ یا سرمایه‌گذاران خارجی قرار می‌گیرد و سهم واقعی جوامع محلی ناچیز می‌ماند. راهکار این چالش در مشارکت همه ذی‌نفعان، شفافیت اقتصادی و جیم‌های هدفمند از جوامع میزبان نهفته است. ورود منطقی و پایدار درآمدهای گردشگری به اقتصادهای محلی، علاوه بر ارتقای رفاه اجتماعی، به تقویت زیرساخت‌ها و پایداری بلندمدت مقاصد گردشگری کمک خواهد کرد. روز جهانی گردشگری ۲۰۲۵ ما را به تأملی عمیق فرا می‌خواند: اینکه سفر، فراتر از جابه‌جایی از مکانی به مکان دیگر، یک تعهد جهانی برای ساختن آینده‌ای پایدار است.

فارس: مرکز دیپلماسی اقتصادی وتعامل جهانی

حضور سفیران ایران در کشورهای حوزه خلیج فارس، مقامات اقتصادی و استنادار ان استان‌های جنوبی، پیام روشن و صریحی به جهان محابره کرد: فارس آماده است دروازه‌ای مطمئن برای تعاملات اقتصادی و فرهنگی ایران با جهان باشد.

تقویت دیپلماسی توسعه‌ای با دیان فرهنگ و هنر و موسیقی

در گام سوم، با نگاه متفاوت‌تری دیپلماسی توسعه‌محور و اقتصادی را دنبال کردیم؛ این بار از دریچه تاریخ، فرهنگ، هنر و موسیقی به جهان نگریستیم و بار دیگر با همت و همدلی، اقدام ارزشمند و بزرگی بر پیشانی فرهنگ ایران و جهان درخشد و ما شاهد به رخ کشیدن تمدن شکوهمند و فرهنگ غنی فارس بودیم. اجرای باشکوه ارکستر فیلارمونیک ارمنستان به مناسبت صدمین سالگرد تأسیس این ارکستر در بزرگ‌ترین مرکز فرهنگی جهان یعنی تخت جمشید برگزار شد. این رویداد، گواهی روشن برای پیوند فرهنگ و اقتصاد در فارس بود.

اسبوسه‌شیراز ۲۰۲۵: سند افتخار همدلی و همراهی در فارس

اکنون همراه با گذران نیمه سال، در آستانه برگزاری رویداد بزرگ بین‌المللی اقتصادی جنوب کشور با عنوان «شیراز اسبوسه ۲۰۲۵» هستیم و معتقدیم این بار با برگزاری این رویداد، فرصتی تاریخی برای استان فراهم شده تا دستاوردهای اقتصادی، صنعتی، علمی، فرهنگی و گردشگری خود را در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی به نمایش بگذارد. این رویداد نه‌تنها زمینه‌ای برای تعامل و هم‌گرایی اقتصادی خواهد بود، بلکه فرصتی است برای بازخوانی نقش ایران در تعاملات منطقه‌ای و جهانی. درست همان‌گونه که تخت جمشید روزگاری نماد وحدت و قدرت ملل گوناگون بود، اسبوسه شیراز می‌تواند تبلوری تازه از همان روح تعامل و هم‌گرایی باشد. «شیراز اسبوسه» نماد این حقیقت است که فارس نه‌تنها میراث‌دار یکی از بزرگ‌ترین تمدن‌های جهان است، بلکه آینده‌ای نوآورانه و پویا نیز در پیش دارد. در این نمایشگاه، گذشته‌های باشکوه با امید به آینده در هم می‌آمیزد و به این ترتیب، فارس به صحنه‌ای از ترکیب تمدن، نوآوری و توسعه اقتصادی پایدار بدل می‌شود. برگزاری چنین رویدادهایی نشان می‌دهد که فارس امروز فراتر از مرزهای ملی، حلقه‌ای مؤثر در زنجیره تمدن‌سازی و دیپلماسی اقتصادی است. ما باور داریم که دیپلماسی اقتصادی استانی، کلید توسعه پایدار و شکوفایی اقتصادی خواهد بود و فارس می‌تواند الگویی موفق از پیوند خردمندانه میان سیاست، فرهنگ و اقتصاد باشد. در این مسیر، همت بلند مدیران، همدلی نخبگان و پشتیبانی مردم فهیم فارس، ضامن تحقق اهدافی است که فراتر از مرزهای استان قرار دارد. ما با اتکا بر تاریخ، فرهنگ غنی، سرمایه انسانی توانمند و امکانات زیرساختی، آماده‌هیم فارس را به الگوی نمونه در سطح ملی و منطقه‌ای تبدیل کنیم؛ الگویی که هم میراث پرشکوه گذشته را پاس بدارد و هم آینده‌ای روشن و امیدبخش برای فرزندان این سرزمین ترسیم کند.

رکسانا نیکنامی، استاد مطالعات منطقه‌ای: انزوای ایران در نظام بین الملل کاغذ پاره نیست

اسنپ‌بک قطعاً فعال می‌شود

به محض خروج از ان‌پی‌تی، چین و روسیه مقابل ایران قرار خواهند گرفت

زهره نوروزیو، روزنامه‌نگار: بامداد یکشنبه ششم مهرماه، تکلیف اسنپ‌بک مشخص می‌شود. برخی ناظران می‌گویند مکانیسم ماشه فعال می‌شود و برخی می‌گویند هنوز پنجره دیپلماسی باز است. در این میان، سیدعباس عراقچی، وزیر خارجه کشورمان، همراه رئیس‌جمهور در نیویورک به سر می‌برد و گفته می‌شود بخشی از رایزنی‌های او در راهروهای سازمان ملل، مربوط به فعال‌شدن مکانیسم ماشه است. در همین حال، مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهوری نیز در لحظه ترک تهران به مقصد نیویورک، به خبرنگاران گفت صدای شما را به جهان می‌رسانیم و تلاش می‌کنیم اسنپ‌بک اجرا نشود. در

فعلی، تحلیل شخصی من این است که چند عامل باعث نشست قاهره و نتایجی که از آن بیرون آمد، گره‌گشای توافق با غرب نشد.

اول اینکه زمان‌بندی بسیار کوتاهی بین نشست قاهره و فعال‌سازی اسنپ‌بک وجود داشت؛ یعنی دو هفته زمان بود تا مکانیسم ماشه فعال شود. دوم، اختلافات داخلی در ایران که خود این مسئله عاملی است که روی موقعیت‌آمیزبودن دستاوردهای این نشست تأثیر می‌گذارد. سوم، اروپایی‌ها هم درباره مسئله ایران دیگر انعطافی ندارند؛ علی‌رغم اینکه این توافق حاصل شد، فضای سیاسی این سیکنال را از آنها می‌دهد که معتقدند اسنپ‌بک باید فعال شود. چهارم اینکه در نهایت فشارهای ژئوپلیتیکی که در سطح نظام بین‌الملل وجود دارد، مثل نگاهی که ترامپ به موضوع دارد و تلاش لابی‌گری‌های اسرائیل، همه اینها در این روند تأثیرگذار است.

نشست قاهره بیشتر نشان داد که حتی وقتی راه‌حل دیپلماتیک هم می‌تواند برای بحران وجود داشته باشد، سیاست‌های قدرت‌های بزرگ می‌تواند هر راحل دیپلماتیکی را از بین ببرد که این بسیار بد و نشان‌دهنده یک تراژدی بزرگ برای دیپلماسی در عصر معاصر است. شرایط ایران و چین ازسوی کمتری تهران پالس‌های همکاری را به اروپا نشان داده است، ولی متأسفانه در نظام بین‌الملل فعلی، در شرایطی که دیپلماسی ممکن بود جواب دهد و به نتایج ملموس برسد، سیاست قدرت به همه چیز چربید و منطق سیاست قدرت به این سمت می‌رود که اوضاع چندان به نفع ایران نباشد.

❌ با شرایطی که از این وضعیت برای ما شرح دادید، دورنمای مذاکرات با اروپا قبل و بعد از اجرای اسنپ‌بک چیست؟ صحبت من به این معنا نیست که دیگر باب مذاکره و گفت‌وگو با اروپا وجود نخواهد داشت؛ منظوم این است که فرایندی که منتهی به برجام شد و شرایط فعلی ایران که حالا در آستانه فعال‌شدن مکانیسم ماشه است، شاید به معنای نقطه پایانی برای ایران است که سبب تحولات بنیادینی در سیاست خارجی ایران خواهد شد. مثلاً در کوتاه‌مدت این مسئله باعث می‌شود روابط ایران با روسیه و چین خیلی بیشتر از گذشته شود یا ایران مواضعی را در قبال کشورهای اروپایی بگیرد که چندان دوستانه نباشد و سخت‌تر شود. در کوتاه‌مدت تعامل با اروپا به شکل درخور توجهی کمتر خواهد شد. در میان‌مدت هم همان‌طور که اشاره کردم به دو کشور چین و روسیه، فرایند انتقال سیاست نه شرقی نه غربی، سیاست خارجی را به سمت فقط نگاه به شرق سوق می‌دهد؛ یعنی ایران کاملاً در سمت چین و روسیه قرار خواهد گرفت و روابط خود را با کشورهای که به عنوان جنوب جهانی شناخته می‌شوند، از نظر من تقویت خواهد شد و یک‌سری استراتژی‌های هماهنگ با این کشورها خواهد داشت. اما مسئله این است که ایران یک آینده دارد و آینده آن در گرو تعامل با تمام قدرت‌هاست. اگر ایران بخواهد آن آینده را انتخاب کند، باید مسیر جدیدی برای گفت‌وگو با غرب فراهم شود. باید یک‌سری تحولات در جارجوپ جهانی اتفاق بیفتد و به نظم جهان چندقطبی برود.

در این میان، ایران باید یک استراتژی جدید برای تعامل با غرب داشته باشد. استراتژی که تا الان ایران دنبال می‌کرد، یعنی مبتنی بر خرید زمان، مبتنی بر نزدیکی بیش از حد به شرق که اینها را در برابر اروپا دنبال می‌کرد، دیگر جواب نمی‌دهد. الان زمان آن است که تحولات بنیادینی برای سیاست خارجی ایران شکل بگیرد. مسیر جدیدی برای تعامل با اروپا ایجاد شود؛ البته اگر بخواهیم به موازنه سیاست خارجی دست پیدا کنیم. ولی مسیر گذشته که به اینجا رسیده‌ایم، پاسخ آن فعال‌شدن اسنپ‌بک شد که به نظرم به معنای یک نقطه پایان است که ما باید به فکر نقطه شروع جدید با اروپا باشیم.

❌ با این حساب، توافق قاهره نیز کمکی نخواهد کرد؟

نه، من فکر نمی‌کنم اتفاق خاصی بیفتد.

توافق قاهره شکست خورد

❌ توافق قاهره بر حسب یکی از شروط اروپا بود مبنی بر همکاری ایران با آژانس و طبق توافق وزیر خارجه با گروسی در قاهره، قرار بر همکاری شد. فارغ از اینکه دو طرف هرکدام روایت خود را از این توافق اعلام کردند، اما به هر رو نامش توافق بود. برخی ناظران معتقد بودند این توافق شاید راهگشا باشد.

مسئله این است که اروپایی‌ها در حال حاضر به این دیدگاه رسیده‌اند که خیلی نکات ابهام‌آمیز در خروجی نشست قاهره وجود دارد. در عمل می‌توانست این توافق راهگشا باشد، اگر مقداری صریح‌تر و دقیق‌تر بود. اگر خوشبینانه نگاه کنیم، دلایل زیادی هم می‌توانیم در نظر بگیریم که این توافق می‌توانست حتی نگرانی‌های امنیتی ایران را پوشش دهد. با توجه به شرایط

شرق

اروپایی‌ها که همیشه به دنبال گفت‌وگو و راه‌حل دیپلماتیک بودند، وارد جبهه خصم ایران شده‌اند؛ یعنی همان مواضعی که اسرائیل و آمریکای ترامپ علیه ایران دارد و این برای تهران شرایط خوبی نیست. این مسئله باعث می‌شود چون ایران در وضعیت ضعیف‌تری قرار می‌گیرد، حتی حمله نظامی مجدد اسرائیل به ایران هم هزینه کمتری برای آنها داشته باشد.

اوضاع خیلی پیچیده و بحرانی است، هم در داخل ایران آثار سوئی خواهد داشت، هم در نظام بین‌الملل. به‌جای صحبت‌های این‌چنینی، به دنبال راه‌حل بیرون‌رفت از این شرایط باشیم که در آن گرفتار شده‌ایم.

از زمان انقلاب تا الان هیچ‌وقت رابطه ما با اروپا تا این حد بد و کم نبوده است

❌ اشاره کردید که روابط ایران با اروپا خصمانه بشود، با توجه به اینکه اسنپ‌بک فعال شود، ایران مجدداً زیرِ فصل هفت قرار خواهد گرفت، به این معنا که حمله نظامی به ایران از لحاظ حقوق بین‌الملل مشروع می‌شود. در بدترین حالت ممکن، آیا ناتو و آمریکا هم در همراهی با اسرائیل وارد جنگ با ایران خواهند شد؟

نه، من بعید می‌دانم. شما را ارجاع می‌دهم به جمله معروف مرتس دربارہ جنگ ۱۲روزه که گفت: «اسرائیل کارهای کثیف اروپا را انجام می‌دهد». از آنجایی که اروپایی‌ها خودشان را قدرت هنجاری می‌دانند، دراین‌باره ملاحظاتی به نظر خودشان دارند؛ مثلاً موضع‌گیری‌ها درباره غزه نشان داد که خیلی هم تعهدی به مسئله حقوق بشر و هنجارها ندارند، یعنی خلاف آن چیزی عمل می‌کنند که به آن معتقد بوده‌اند. بعید می‌دانم که به طور مستقیم وارد جنگ با ایران شوند. نزاری به این کار ندارند، اما اگر از سمت اسرائیل یا احتمالاً با حمایت آمریکا جنگی علیه ایران اتفاق بیفتد، بعید می‌دانم که با مخالفتی از سمت اروپا در محافل بین‌المللی روبه‌رو شود، یا ایران اگر طرح دعوی حقوقی کند و شکایتی به سازمان‌های بین‌المللی ببرد، آنها از ایران حمایت نخواهند کرد. منظور اصلی من از روابط خصمانه ایران و اروپا این است که از زمان انقلاب تا الان، هیچ‌وقت رابطه ما با اروپا تا این حد بد و کم نبوده است. کانال‌های دیپلماتیک بسته خواهد شد و میزان همراهی با نگاه‌های ضدایرانی از سمت اروپایی‌ها در سطح بین‌الملل افزایش پیدا می‌کند. بعید می‌دانم که اروپا درباره این مسئله مداخله مستقیم کند، چون نه توان آن را دارد، نه انگیزه و نه کسی توقعی از آنها دارد.

❌ برخی ناظران طرح عرافیزه‌کردن ایران را هم مطرح کرده‌اند که ممکن است چون ایران هم مانند عراق مجدداً ذیل فصل هفت قرار بگیرد، ممکن است ایران هم مثل عراق، نفت در برابر غذا شود و در نهایت با ائتلاف غرب به آن حمله نظامی شود.

طرح ۲۰۰۳ عراق قنقدر به ما نزدیک است؟

به دلایل مختلف نمی‌توان ایران را با عراق مقایسه کرد. عراق کشوری است که شکاف اجتماعی در آنجا بین اقوام شدید است. مثل ایران یک ملت یکپارچه نیست، مشکلاتی که دارد، خیلی متفاوت با ایران است. خیلی نمی‌توانیم شرایط ایران و عراق را با هم مقایسه کنیم. از طرفی، پلنی که به نظر می‌رسد اروپایی‌ها برای آینده ایران در نظر گرفته‌اند، خیلی پلن روشنی نیست. من فکر نمی‌کنم اوضاع به آن سمت حرکت کند که اتفاقی که در عراق افتاد، بخواهد تکرار شود. این را هم به این خاطر امیدوارم که سطحی از عقلانیت در تصمیم‌گیری‌های داخلی وارد شود که جلوی این مسئله را بگیرد. من ترجیح می‌دانم که به این موضوع فکر نکنم.

❌ در پایان، نظر شما درباره اینکه عده‌ای در روزنامه‌ها و رسانه‌ها می‌گویند پزشکشان با ترامپ در سازمان ملل دیدار کند، چیست؟

اگر این اتفاق بیفتد که خیلی خوب است (خنده)! بهتر است تحلیل‌ها را براساس فکت انجام دهیم؛ بله در جهان موازی خیلی قشنگ است که دیدار کنند (خنده). یک توافق هم برای همکاری دو کشور امضا کنند! اما شدنی نیست. توجه به اتفاقات بعد از روی‌کارآمدن ترامپ و سیاست‌هایی که او درباره ایران اعمال کرده است، فکر می‌کنم اراده‌ای بر فرض محال، تأکید می‌کنم حتی حتی در یک شرایط ایدئال وجود داشته باشد که این دو دیدار کنند، من خیلی خوش‌بین نیستم، اگر از روی فکت‌ها بخواهم مسئله را ببینم، بله، خوب که این دیدار انجام شود و مذاکره‌ای به صورت مستقیم انجام شود، ولی اولین سوآلی که از خود می‌پرسم این است که آیا ممکن است؟ و با یک «نه» بزرگ روبه‌رو می‌شوم. برای همین در صحبت‌م با شما گفتم که این سفر نمادین است. شاید به صورت صوری بتواند تنش را کم کند ولی عزم اروپا که تفلل کنند برای فعال‌شدن اسنپ‌بک با شرایط بهتر، نه این اتفاق نمی‌افتاد، چراکه این مسئله دیگر دیر شده برای ایران. این مسئله خیلی دیر شده. ایران زمانی تصمیم گرفت که نرمشی در سیاست خارجی خود نداشته بود. بعد از آن که دیو زمان آن گذشته بود. مهوه در زمان خودش باید چیده شود. زمان چیده‌شدن میوه ایران گذشته است و ازدست‌دادن پنجره‌های دیپلماسی و زمان‌هایی که ایجاد شده بود، پلن آقای عراقچی در دولت روحانی آماده بود و توافقی با اروپا و آمریکا امکان‌پذیر بود. اگر آن توافق اجرا می‌شد، امروز در این شرایط قرار نداشتیم، الان برای فکر درباره این موضوع و انعطاف درباره این موضوع دیگر دیر است.

❌ شما می‌گویید دیر است اما قوانین مجلس شرایط را سخت‌تر هم می‌کند.

اینها همه وضعیت را بدتر می‌کند. بعد از خروج از ان‌پی‌تی، اولین اتفاق که برای ایران می‌افتد، ازدست‌دادن روسیه و چین است. به‌ویژه چین، به محض خروج از ان‌پی‌تی دیگر چینی وجود نخواهد داشت، حتی کشورهای عربی نیز مقابل ما قرار می‌گیرند. صددرصد این سنگ‌انداز‌ها در شرایط امروز ما تأثیرگذار بوده است، از مخالفت‌هایی که در دوره‌های قبل وجود داشته تا به امروز تأثیرگذار بوده است که حالا به این نقطه رسیده‌ایم.

شرایط ایران نشان می‌دهد تهران پالس‌های همکاری را به اروپا نشان داده است، ولی متأسفانه در نظام بین‌الملل فعلی، در شرایطی که دیپلماسی ممکن بود جواب دهد و به نتایج ملموس برسد، سیاست قدرت بر همه چیز چربید و منطق سیاست قدرت به این سمت می‌رود که اوضاع چندان به نفع ایران نباشد